

## Velectěné shromáždění

**K**dyž vypukla světová válka, octl se náš národ v těžkém konfliktu se svými snahami a rozhodl se povlovně, ale jistě pracovat s veškerou vehemencí proti státu, se kterým jsme tolik let byli spojeni a nikdy se v něm necítili doma. A tu snad žádný z nás si nemyslí, že by konec Rakouska mohl být tak ubohý a tak bídný, že by skutečně ten stát mohl nezemřít, ale tak uboze pojití. (Výborně!) A když trochu přemýšlíme o tom, proč smrt byla tak neslavná, pak jednu z největších příčin musíme vidět v tom, že se v onom státě hospodařilo tak, jak žádný člověk hospodařiti nesmí. Již v dobách mírových po celá dlouhá leta jsme žili vlastně na dlouh. Každý rok se uzavíralo za 450, 480, 500 milionů nových zápůjček. A platili jsme, platili, až jsme se ohýbali, a všechny ty peníze po dlouhá léta plynuly do Vídně a nemohly naléztí cesty zpět do naší země. Když vypukla válka, šlo státní hospodářství způsobem, který čím dále tím více vzbuzuje přímo úžas každého, kdo má příležitost nahlédnouti do smluv, do způsobu jejich uzavírání, do nákladů, které zde byly činěny, a jak přímo oknem vyhazovány miliony tak nestoudným způsobem, že to bylo proti všemu zdravému rozumu

lidskému. A při tom stát se nestyděl pronásledovati celé národy, vyvražďovati beztrestně ženy, děti a starce v okupovaných územích, nestyděl se své poplatníky nutiti, aby upisovali válečné půjčky, ačkoliv musel vědět, že to nemůže skončiti ničím jiným, nežli vyhlášením insolvence.

A ten stát se rozpadl. My dosáhli svobody, díky tomu, že jsme byli pevní, a díky těm, kteří ve volnosti a svobodě venku za hranicemi dovedli celému světu ukázat, že český národ jest národem, který touží po svobodě a jest také svobody hoden. (Výborně!)

My jsme v tom světovém zápase vyhráli svou samostatnost, ale současně jsme byli poraženi s Rakouskem, poraženi v tom smyslu, že všechna ta ohromná válečná břemena, všechn ten těžký poválečný stav leží také na nás. Když čtyřdohoda bojkotovala Německo a Rakousko hospodářsky, tu přirozeně bojkotovala také nás, poněvadž jsme v mezích a hranicích tohoto státu byli živi. Když Rakousko ničilo všechny základy hospodářského života, ničilo při tom základy hospodářského života našeho, a proto, jestliže klidně o věci uvažujeme, musíme si říci, že ještě dávno a dávno není nám vybojována plná svoboda našeho národa, že dávno a dávno ještě není zabezpečena Československá republika, a že ta tvořivá práce vlastně teprve nastává.

Chápu docela dobře, že jest velmi mnoho těch, kteří si řekli: teď máme svobodu, teď bude blahobyť, teď to musí býti všechno docela jiné nežli jak to bylo za toho starého nenáviděného Rakouska. Ale ti všichni zapomínají, že jest zde předlužená pozůstalost rakouská a že budeme pod tlakem všech těchto hospodářských pohrom ještě dlouho žítí.

Jedno ovšem víme, že když budeme rozumní a klidní, že když přistoupíme ke všem těm problémům s klídem a rozvahou, že můžeme vybudovati stát, který bude bohatý a zámožný, který poskytne všem svým občanům možnost, aby se rozvinuli hospodářsky a kulturně. Bude to stát, který bude v sobě zahrnovati pracovitě obyvatelstvo, který bude mít tolik výrobních pokladů, že bude moci vyniknouti v oboru hospodářském, býti jediným státem ve střední Evropě, který bude skutečně státem vývozním. Tu velkou a krásnou budoucnost Československý stát má, ale má dosud ještě velmi nejistou a temnou přítomnost.

A toho si všichni občané, ať patří ke kterékoli třídě a ke kterémukoliv stavu, musí být vědomi. Hlásiti se dnes u toho českého státu o odměnu, chtějí od českého státu velké finanční oběti, ať již pro třídu, nebo pro stavy, neznamená nic jiného, nežli podkopávat jeho budoucnost. (Hlasy: Tak jest!)

Nebude to asi dlouho trvati a uvidíme jeden stát, který také vznikl na troskách Rakouska, jak zapadne do dluhů, do nemožnosti placení proto, poněvadž ti, kteří se tam zmocnili vlády, mysleli, že prvním jejich úkolem jest rozhazovati peníze a ukojovati kde jakou tužbu, zkrátka hospodařiti bez úhrady. Snad do 1. ledna uslyšíme, že celá řada velkých vydání, která byla činěna ve Vídni, nebude moci býti od tohoto státu dále nesena a že mu nic jiného nezbude, než aby vyhlásil svou insolvenční.

Na této dráze Česká republika pokračovati nesmí, poněvadž první zásada, která u nás u všech musí platit, jest ta, že od samotného počátku musíme hospodářsky a finanční základ svého státu co možná nejdůkladněji vybudovati.

Jsme v přechodném hospodářství, jsme v hospodářství, které nemůže být pro konsolidované poměry pravidlem. Ale právě proto, že jsme v přechodném hospodářství, nemůžeme dělati reformy, které by byly dalekosáhlé, nýbrž musíme se snažiti pouze udržeti v chodu stroj, který nám byl svěřen a připravovati se vší pečlivostí budoucnost. A ty přípravy pro budoucnost budou veliké.

Jak vypadají trosky Rakouska, na nichž budujeme? Spousta válečných dluhů, uzavřených jednak válečnými půjčkami, jednak vydáním bankovek u Rakousko-uherské banky, jednak dluhy v cizině a konečně nedoplatky válečným dodavatelům. Mnoho-li ty dluhy dělají, to vlastně dobře dnes nikdo neví. Byl by to také zázrak, aby ve státě, který byl skutečně státem kridatářským, byly knihy, které o tom vedl, v pořádku. To nikdy nebývá. Pravidelně ten, kdo udělá, jak se říká, bankrot, má knihy v nepořádku. Co bylo vydáno na státních půjčkách, jest seznamenáno, co bylo vydáno v bankovkách, to si zanesla do svých knih Rakousko-uherská banka, ale to, co jest ten stát dlužen ještě na dodávkách na základě různých úžasných smluv, které byly uzavřeny, to dnes neví ani ministerstvo vojenství, ani ministerstvo zemské obrany a nevíme to také my. S velkými obtížemi musíme sháněti, aby nám lidé oznámili, mnoho-li proti tomu rakouskému státu mají ještě k pohledávání, a to, co nám oznamovali, diferuje s tím, co říkají vídeňské centrální úřady.

Jmění, které zde bylo zanecháno, spočívá jednak ve státních drahách, na jejichž úpravu a udržování po celá čtyři leta nebylo ničeho věnováno, s rozbitými vagony, s rozbitými lokomotivami, s rozbitou vrchní stavbou, zanechané jmění spočívá dále v budovách, a

konečně ve velké spouště různého materiálu, potřebného i nepotřebného. Toto jmění na materiálu, koních a pod. bylo odhadováno před poslední italskou ofensivou na 12 miliard korun. V této ofensivě ztratilo se těchto věcí podle odhadu za 6 miliard korun a zbylo jich tedy za 6 miliard korun, z kterýchžto zásob jest ve Vídni a okolí materiálu za 4 miliardy. Materiál za druhé 2 miliardy jest roztroušen jednak v Uhrách, Haliči, jednak u nás. Veškeré toto obrovské jmění bylo zase po celou tu dobu předmětem různých jednání, krádeží a také různých povolených i nepovolených prodejí, čili hospodařilo se s tím tak, jako s něčím, co jest bez pána. Stáli jsme na stanovisku, že jest prostě nemožno, aby se ve vídeňské Rotundě uspořádala dražba automobilů, aby prodávala se auta za 150 K, že jest nemožno, aby se prodávala puška za 2 K, že my si přirozeně celé toto hospodářství t. zv. německo-rakouské vlády ve Vídni líbiti nedáme. Abychom jim to tam zakázali a znemožnili, té moci jsme neměli. Mohli bychom to udělat jenom vojáky, ale jisto je, že jsme jim řekli: Dobře, prodávejte, vždyť je zde ještě dluh státní. Převezmeme těch dluhů o to méně. Vždyť my se na tom shodneme a vy těch dluhů budete potom zase platiti více.

Ale přes to přese všechno ještě do dneška nejsme tak daleko, aby ti, kteří položili ruku na dřívější majetek Rakouska, nebo rakousko-uherského státu, totiž německo-rakouská vláda ve Vídni, přišli k nám a řekli, že nám přiměřenou kvotu na těchto velkých zásobách dají. Oni vždy chtěli jenom od nás, poněvadž kdo jest 300 let zvyklý na to, od Čechů jenom dostávat a do

Čech nikdy nic dávat, nemůže obratem ruky přijít k nějakému jinému názoru. (Výborně!) Oni chtěli brambory, uhlí, zkrátka všechno, co bylo k jídlu a topení. Ale když my jsme řekli: My máme na tento železniční materiál, kterého se v Korneuburku válí ohromné spousty, také nárok, my chceme z tohoto materiálu určitý podíl, poněvadž ho dovedeme spotřebovat na svých železnicích, chceme podíl na mosazi, která byla stejně v Čechách sebrána, podíl na mědi, poněvadž chceme zaměstnat své kovodělné závody, tomu ve Vídni rozumětí nechtěli a jest docela přirozeno, že jsme se dostali s německo-rakouskou vládou do všech těchto hospodářských konfliktů, které bohudíky byly rozřešeny způsobem, řekl bych velmi jednoduchým: anglický major, který sem přijel připravovat příchod našich legií, a dva francouzští důstojníci odjeli do Vídně a řekli tam, že jménem čtyřdohody jim zakazují cokoli prodávat a že jménem čtyřdohody jim nařizují, aby se s námi o těchto věcech sjednali (Výborně! Potlesk) a teprve potom německo-rakouská vláda obrátila. Tato likvidace jmění bývalého státu bude věcí nesmírně obtížnou, a mnoho-li to pro nás bude znamenat, dnes ještě nevíme.

Likvidace dluhů bude ještě obtížnější. Při tom pro nás zůstává otevřena dosud jedna otázka: Bude-li Rakousko-Uhersko povinno platit nějakou válečnou náhradu, t. j. bude-li v mírových podmínkách nařízeno Rakousko-Uhersku, aby uvedlo Srbsko do předešlého stavu, poněvadž, jak známo, v mírových podmínkách Wilsonových se tato podmínka skutečně objevuje. My ovšem, poněvadž jsme spojenci čtyřdohody, nebudeme mít povinnosti, platit nějakou takovou válečnou náhradu (Výborně! Potlesk), nebudeme

míti povinnost obnovovati Srbsko, jehožto neštěstí zajisté nejvíce oplakával český národ. (Výborně!) Ale ty země, které to budou muset dělat, budou mít vedle dluhů rakouského a rakousko-uherského, vedle velkých nákladů válečných ještě ta břemena, která budou museti po mém názoru právem na sebe vzítí. Neboť byly to jistě Vídeň a Pešť, které si nejvíce přály války se Srbskem, přímo jásaly, když byla válka vypověděna a prohlašovaly, že jenom přes jejich mrtvoly by se mohlo státi, aby „tentokráte nebyl krví smířen zločin sarajevský“. A největší váleční štváči byli po celou válku ve Vídni a v Pešti. Jest jisto, že mírové jednání nebude jenom obyčejným uzavřením míru, nýbrž bude velikým rozsudkem (Výborně! Potlesk), který bude vynesen nad těmi, kteří způsobili tento světový konflikt. Ač tento rozsudek nebude vynesen proti nám, jsme přece ještě stále hospodářsky velmi úzce spojeni s dřívějšími zeměmi tohoto mocnářství. Máme společnou celní hranici, společnou měnu a společné státní dluhy, vyjádřené v této měně. A proto toto hospodářské společenství, ve kterém dosud jsme, přirozeně působí, že politika, provozovaná v jednom ze států, které zde vznikly, musí mít ostrý reflex také na státy ostatní.

A tu ovšem musím říci, že v první řadě, oč se bude jednat při likvidaci státního dluhu, jest otázka, mnoho-li a zdali budou jednotlivé státy na tento dluh přispívati a tento dluh přejímati. Pokud se týče dluhů předválečných, které byly rádným ústavním způsobem usneseny, tu není pochybnosti, že státy, které vznikly na místě Rakouska, budou mít povinnost staré tyto renty dle jistého klíče, v jisté kvotě převzítí,

a sice z toho jednoduchého důvodu, poněvadž toho, zač tyto dluhy byly udělány, bylo použito k účelům státu. Jedná se tedy jenom o stanovení klíče, v jakém by rozdělení tohoto dřívějšího dluhu bylo provedeno. Klíč může býti různý dle různých druhů tohoto dluhu. U dluhu, který vznikl na př. tím, že byly sestátněny dráhy, může býti klíč jiný nežli u dluhů, které vznikly z jiných důvodů. Ale v každém případě musí jedna věc při převzetí těchto dluhů a likvidaci padati na váhu, že budeme si museti dobře sestaviti, mnoho-li jsme do Rakouska platili a mnoho-li jsme odtamtud dostávali. (Výborně!) Při této příležitosti budeme si museti zkompensovati ty staré pohledávky, které proti Rakousku z oné doby máme.

Pokud se týče válečných půjček, jest docela přirozené, že národ, který válku nechtěl (Výborně! Potlesk), ano národ, který dokonce vedl válku proti tomuto státu jako spojenec čtyřdohody, nemůže míti ani mravní závazek, aby tyto půjčky válečné platil. (Výborně! Potlesk.) Právní závazek zde není vůbec žádný. (Výborně! Potlesk.) Mimo poslední parlamentem povolené půjčky byly ostatní dělány v absolutismu, pomocí § 14, kterého vůbec nemělo býti dle ústavy použito, poněvadž každá taková půjčka znamená trvalé zatížení pokladu státního a k takovým trvale zatěžujícím půjčkám, nesmí býti použito § 14. Tedy právně tyto půjčky ve skutečnosti nevznikly. Občané, kteří je upsali, museli si býti toho vědomí (Výborně! Potlesk), že upisují půjčky, které nemají zákonného podkladu. (Výborně! Potlesk.) Toho si museli býti také vědomy úřady, které nařizovaly občanům, aby půjčky upisovali. Musely si toho býti vědomy soudy, kterým



bylo nařízeno, aby ukládaly do těchto půjček sirotčí peníze (Výborně!), musilo to vědět místo-  
držitelství, když do těchto půjček ukládalo na-  
dace a stipendia. (Výborně! Potlesk.) A všichni  
ti funkcionáři tohoto starého státu nedělali nic ji-  
ného, nežli, že protizákonně doporu-  
čovali nezákonné půjčky. (Výborně!  
Potlesk.)

Proto nemáme naprosto chuti ani povin-  
nosti, tyto válečné půjčky přejí-  
mati na svůj účet. (Výborně! Potlesk.)

Víme, že při tom bude poškozena celá řada  
nevinných. Víme, že budou event. poško-  
zeny některé humanní podniky a že stát, který  
se postaví na toto principiální a určité stano-  
visko, nepřijímá válečných dluhů, nebude se  
moci na druhé straně uzavíratí tomu, aby v ta-  
kových výjimečných případech, ale  
skutečně výjimečných, nepřispěl pomocnou ru-  
kou těm, kteří beze své viny do tohoto neštěstí  
upadli. (Výborně! Potlesk.)

My máme dnes těchto půjček v Čechách, na  
Moravě a ve Slezsku hojně. Proto nemůžeme  
bez garancí dáti do libovůle státu,  
kterému bude uloženo placení vá-  
lečných dluhů, jak a mnoho-li zaplatí  
občanům našeho státu na tyto půj-  
čky. Tyto garancie vymoci bude úkolem naší  
zahraniční politiky na mírové konferenci. Otáz-  
ky tyto stávají se akutní proto, že prvního ledna  
jest splatný kupon a vídeňská pokladna státního  
dluhu má zaplatiti 640 milionů na úrocích z vá-  
lečných půjček, a myslím, že nemá ani 40 mili-  
onů. (Veselost.) Přirozeně nemůže mít tato  
ústřední pokladna žádných milionů, protože  
daně v Čechách, na Moravě a ve Slezsku vy-  
bíráme my, daně v alpských zemích vybírají  
Němci, v jižních zemích Italové, pokud je mají  
obsazeny, jednak je vybírají Slovinci. Všichni

na běžné výdaje státní. Tedy nemohou sehnat žádné peníze, aby kryly kupony. Této pokladně nikdo nepůjčí. Snad by někdo půjčil nám, snad také německému Rakousku, ale to bychom my museli na zaplacení kuponu chtít si vypůjčit. Jenom že přirozeně my si na tento výdaj vypůjčiti nechceme. (Výborně! Potlesk.)

Pokládám za nebezpečnou každou úmluvu, ve které bychom říkali, že třeba jenom prozatímně s výhradou svého právního a jiného stanoviska něco na tento dluh dáme, třeba jenom jednou, poněvadž bychom tím dělali si prejudic, že uznáváme, že máme něco platit. (Výborně! Potlesk.)

Proto nezbyvá nic jiného, nežli že asi kupon k 1. lednu placen nebude. (Hlasy: Tak jest!) Povídám to docela otevřeně proto, aby obecnost naše nebylo tím překvapeno. (Výborně! Potlesk.) Myslím, že ve finanční politice jest také lepší, jestliže se to docela otevřeně řekne (hlas: Tak jest! Výborně!), nežli když se to ustavičně skrývá, a potom to najednou propukne.

Ovšem toto nezaplacení kuponu bude mít za následek jedno: že nejen u nás, kde chvála bohu jsme si toho dobře vědomi, že s těmi válečnými půjčkami to stojí špatně, nýbrž také v těch zemích, ve kterých dělali politiku opačnou, obecnost musí uvažovat, jak to vlastně s těmi válečnými půjčkami bude. My u nás jsme dělali finanční politiku jinak. Řekli jsme nejdříve, že nepřijímáme válečné půjčky na placení daní z válečných zisků. Tím jsme řekli, že to není pro nás dobré platidlo. (Výborně!) Dále jsme řekli, že kupon prosincový nebude berními úřady vyplácen, že ho budou přijímat jenom k inkasu, že ho pošlou do Vídně, a až dostanou peníze, že ho vyplatí. (Veselost.)

Na naši půjčku svobody nepřijímali jsme splátky ve válečných půjčkách.

V Německém Rakousku to dělali jinak. Tam přijímali válečnou půjčku v kursu, za který byla upsána na placení daně z válečných zisků. Tam vypláceli kupon prosincový, takže to vypadalo tak, jako by byl ten nejlepší papír. Tam přijímali na svou půjčku 25% úplného obnosu ve válečné půjčce a Rakousko-Uherská banka, ne sice v Praze, ale ve Vídni pro své zvláštní komitenty dokonce lombardovala 75% válečné půjčky ještě do nedávné doby. Tedy přirozeně, že v těch zemích do poslední chvíle byli v té bludné naději, že skutečně válečná půjčka má kurs 97 za 100. U nás hleděli jsme naše obecenstvo připravití pro budoucnost, a hleděli jsme vzbuditi náladu, aby si na to pomalu každý zvykl, že kdo upisoval na válečnou půjčku také při tom něco riskuje a že skutečně, když upíše válečnou půjčku, záleží velmi mnoho na tom, vyhraje-li nebo prohraje stát, kterému půjčí. Když prohraje, prohraje upisovatel s ním. Když vyhraje, dostane upisovatel své peníze zpět, a snad ještě nějaké vyznamenání za vlastenectví. (Výborně! Potlesk.)

Tedy co se toho oboru našich státních dluhů týče, myslím, že naše obecenstvo v Čechách, na Moravě a ve Slezsku jest dostatečně připraveno na to, aby se nedivilo, půjde-li kurs těchto válečných půjček stále níž a níže. Jest přirozeno, že válečná půjčka byla v Čechách prodávána. Když ji ve Vídni tak rádi viděli a přijímali za kurs 97, proč by jí někdo nekoupil, do Vídne nevozil a tam jí neprodával. (Veselost.) Proč by někdo nekoupil zde válečnou půjčku za 65 K, mejel do Vídne, aby ji tam za 75 K zastavil u Rakousko-Uherské banky, a vydělal 10 K na kousku. Doufejme, že tento způsob spekulace přestane.

Myslím, že tato různá politika finanční, která byla vedena u nás a v Německo-rakouském státě, byla velmi nebezpečná, ale s potěšením mohu říci, že ne pro nás, neboť není neštěstím, jestliže té válečné půjčky bude v Čechách, na Moravě a ve Slezsku stále a stále méně. (Výborně! Potlesk.) Poněvadž naše risiko, o které zde půjde, jako risiko celku, jako státu, jako občanů, bude tím menší, čím méně válečné půjčky bude u nás v majetku. Národohospodářsky musíme zajisté míti na tom zájem, aby tak veliké jmění, které by bylo uloženo ve válečných půjčkách, nepřišlo úplně a zmar. Čím méně takto uloženého jmění u nás bude, tím lépe pro nás. To je také asi rozdíl mezi námi Čechy a našimi německými krajaný. Křisi, která se dostaví, až se objeví pravá hodnota, válečné půjčky, ve velké míře budou prodělávati také naši němečtí krajané (hlasy: Tak jest) a důsledky války způsobí asi u nich jistě finanční sklamání, kterého si snad dosud ještě plně vědomi nejsou. Při tom však způsobí také jisté, řekl bych, vyrovnání. Vždycky v dřívějších dobách a ještě za války zakládali své snahy po nadvládě nad námi na tom, že jsou bohatší a že jsou většími poplatníky. Snad válka a její důsledky nás po této stránce dobře srovnají, (Výborně!) takže budeme moci skutečně žiti spolu jako rovný s rovným. (Výborně! Potlesk.)

Daleko komplikovanější jest ovšem otázka dluhu, který byl uzavřen u Rakousko-uherské banky tím, že stát porušil privilej a statut Rakousko-uherské banky a vypůjčoval si od ní spoustu peněz. Dle statutu Rakousko-uherské banky, který jest zákonem usneseným v obou parlamentech, rakouském i uherském, bylo Rakousko-uherské bance zakázáno, půjčovati státu. Tento zákaz byl učiněn z dobrých důvodů.

Za dřívějších rakouských válek vedlo právě vypůjčování u cedulové banky k velkým otřesům měny a vedení války tištěnými penězi není novinkou. Proto se tenkrát dalo do statutu, že Rakousko-uherská banka nesmí půjčovati státu. Když však vypukla válka, bylo první věcí, kterou Stürgkhova vláda udělala, že suspendovala toto ustanovení statutu Rakousko-uherské banky nařízením dle § 14. a Rakousko-uherská banka vesele půjčovala státu.

Jest tedy otázka: Jsou všechny ty zápůjčky, které byly u Rakousko-uherské banky udělány, zákonně platny? Po mém názoru myslím, že by toto právo půjčovati státu muselo býti zákonem změněno. Na to nestačí § 14. Jsem sice přesvědčen, že by tehdejší parlament byl změnu takovou odhlasoval, již proto, že mohl býti rozpuštěn, a celá řada lidí zavřena, což ovšem jest pro zavřeného velmi nepříjemné. Ale nestalo se tak a použito opět jen § 14, k trvalému zatížení státního pokladu. Ať byly ty smlouvy státu s bankou dělány tím způsobem, že se daly natisknouti pokladniční poukázky, které se pak lombardovaly, nebo ať to byly směnky; v každém případě Rakousko-uherská banka neměla státu půjčovati. Tedy všechny ty peníze, které v ohromných spoustách obíhají jakožto výsledek těchto státních půjček, byly vlastně kontrahovány neprávem.

Jakým způsobem tyto dluhy budou zaplacený? Bance by byl tento dluh zaplacen prostě tím, kdyby bankovky stáhla, poněvadž jest to její dluh vůči každému jednotlivci. Kdo bankovku má, tomu jest vlastně banka obnos na bankovce vyznačený dlužna. Poněvadž ovšem každá bankovka znamená jisté jmění, za které si možno něco koupiti, jednou víc, jednou méně, (hlas: obyčejně

nic) tedy musela by banka, aby dostala bankovky zpět, dáti nějakou protihodnotu. Nebo by musel stát všechny ty bankovky stáhnouti, prostě je Rakousko-uherské bance odevzdati, aby je dala do stoupy a tím by byl celý dluh zaplacen.

Zde jde o způsob, jak bankovky se mají stáhnouti, a co za ně dáti. Mnohdy se myslilo, že celou drahotu, kterou u nás vidíme, zavínalo jenom toto množství bankovek. Ovšem v té míře není to správné: drahotu nezavínalo jenom množství bankovek, nýbrž také nedostatek různých předmětů, které byly předmětem nutné potřeby. (Hlas: Tak jest.) Na tvoření cen musíme se dívatí asi tímto způsobem:

Řekněme, že jest zde málo obilí, a že je také nemůžeme odjinud koupiti, ježto jsme zde obklopeni anglickou blokadou. A zásoba obilí, které obyvatelstvo potřebuje, jest malá. Tu jest přirozeno, že se každý snaží, tu svoji potřebu upokojiti, že se snaží opatřiti si to, co má pro živobytí potřebí a důsledkem toho prostě bylo, že by i tehdy ceny stoupaly, kdyby byla nejlepší valuta a kdyby banka měla plnou zásobu ryziho zlata. Ale důsledek stoupnutí cen u obilí, musí míti za následek povlovné stoupání cen všech ostatních předmětů. Jestliže musí dělník dáti za mouku více, musí žádati vyšší mzdu. Vyšší mzda se objeví v ceně všeho, co to dělnictvo vyrábí, v ceně šatů a čehokoliv jiného. U nás ovšem ta drahota byla hned na samém počátku války způsobena ještě jinými věcmi, totiž naprostou ne hospodárností vojenské správy. Vojenská správa zaváděla a platila ceny, kterých nikdo ani nežádal, a lidé si myslili, že to není možné, aby takové ceny dostávali. To byl prostě ceník, který se udělal ve Vídni, kde se pá-

nové sešli a ceny přímo nadiktovali. To vše proto, aby vojáci udělali válku populární, aby lidé řekli: Teď se ve válce budeme mít dobře.

Ovšem takové stoupnutí, resp. zdvížení veškerých těchto cen u tak obrovského kupce, jako byl erár, mělo za následek, že zboží onoho bylo pro ostatní lidi daleko méně a ceny šly nahoru.

A teď jsme takovýmto způsobem 4 leta hospodařili. Při tom jsme ustavičně rozmnožovali bankovky. První rozmnožení bankovek bylo konečně odůvodněno, protože jsme jich potřeboval více, neboť čím větší dražota, tím více se potřebuje oběžných prostředků. Když stál, řekneme, metrický cent řípy 2 koruny, potřebovaly cukrovary na zaplacení této řípy na př. miliardu. Když metrický cent řípy stojí 12 korun, potřebují cukrovary kolem 6 miliard čili oběžných prostředků je tím více třeba, čím větší jest dražota. Z počátku rozmnožení bankovek o 900 milionů nemělo žádného vlivu na zdražení potřeby. Ale pozdější rozmnožování bankovek muselo již mít tento vliv, poměrně rozmnožování dalo se skoky nad potřebu oběžnou. Zadlužování pomocí bankovek stoupl přímo rapidně: Nejdříve za 6 neděl o 2 miliardy. Toto velké rozmnožování oběžných prostředků, tedy bankovek, mělo za následek, že jich bylo všude plno, že lidé si s nimi nevěděli rady, takže přirozeně nekladli váhy na to, jestliže za něco zaplatili více, a to tím spíše, poněvadž celý válečný systém, jak byl u nás zaveden, byl vlastně systemem, ve kterém se tvořilo čím dále tím více lidí, kteří bez práce dostávali peníze. (Výborně! Potlesk.) To nebyli jenom ti vojáci na frontě, nebo v zázemí, kteří byli na státní útraty živeni, to byli také jejich rodiny, to bylo placení všech těch vyživovacích

příspěvků, které dosáhly ohromné výše, obzvláště jakmile začal parlament.

Následkem toho muselo se stále a stále tisknout, a poněvadž potřeby státu byly veliké, oběh bankovek se rozmnožoval, bez ohledu na to, jaké byly ceny. Později přijdu k tomu, abych ukázal právě to velké nebezpečí, které nám z toho oběhu začíná hroziti. Tedy mnoho-li na těchto vysokých cenách, které zde máme, jest vinen převýdaj bankovek, mnoho-li jest na nich vinen nedostatek zboží a vzácnost zboží na trhu, to dnes se prostě nedá ještě určití.

Víme, že tady byla celá řada zboží desetkrát ba některé i dvacetkrát dražšího. Došli bychom k té průměrné ceně, kdybychom ceny snižovali, a ten průměr drahoty vypočítali. Ale rozděliti, mnoho-li z této drahoty, mnoho-li z tohoto zvýšení patří navrub vzácnosti zboží, a mnoho-li patří na to, že bylo příliš mnoho bankovek vydáno, je těžko určití. K tomu bychom se mohli dostatí teprve tenkrát, kdybychom měli volný obchod, kterého dnes nemáme, a který jistou formou snad bychom mohli aspoň zavésti, řekl bych na papíře, abychom si právě mohli zjistit, jakou vlastně hodnotu tyto obíhající bankovky mají. Toto zjištění bude ovšem pro úpravu valuty velmi důležité. Proto musíme učiniti různá opatření, abychom k tomuto přesnému zjištění došli a to z toho důvodu, že nesmíme ho udělatí menší, nežli ve skutečnosti je, poněvadž bychom na novou svou valutu dostali hned agio.

V každém případě však musíme hleděti docílití přesné relace mezi korunou, která dnes obíhá a frankem nebo sokolem, které by byly zavedeny.

Nelze proto říci, jak někde se to tvrdí, že by obíhající koruna neměla žádné ceny. To není správné. Kdyby to bylo správné, nemohl by na-



statí dnešní zjev, že mnoho předmětů ve své ceně pokleslo. Kdyby dražota skutečně spočívala v tom, že bankovek jest vydáno příliš mnoho, tedy bychom snížení cen nemohli vůbec docílit, a všechny naše pokusy, které se za tím účelem od nastolení naší vlády staly, musely by stroskotati.

Naproti tomu vidíme, že na příklad vepřové maso kleslo z K 56— na K 26—, a že počet pro chovatele vepřového dobytka byl asi následující: on koupil 10 kg podsvinče za K 600— a vykrmil ho na 60 kilové prasátko, které prodal za K 10— 1 kg živé váhy, čili dostal dohromady K 600— a krmlil ho po celý ten čas zadarmo. Tedy cena vepřového masa klesla ne proto, že cena koruny stoupla, nýbrž proto, že bylo učiněno opatření, aby tohoto zboží přišlo na trh hojně, totiž že byl zakázán jeho vývoz. (Výborně!) Vývoz byl zakázán, a poněvadž se vědělo, že v Čechách se pěstuje spousta vepřového dobytka vzhledem na vysoké ceny, které zde byly, byl zakázán vývoz všeho vepřového masa, které by šlo do Vídně. Následkem toho muselo vepřové maso zůstat zde a ceny jeho šly dolů. Jest viděti na tom, že při tvoření cen a dražoty není jenom příčinou pouze znehodnocení koruny, nýbrž, že jsou zde příčiny ještě jiné, rázu čistě hospodářského, spočívající v tom, že těchto určitých statků a věcí potřebných k živobytí jest málo.

Varoval bych, kdyby se v našem obecnstvu měl zakořeniti názor, že koruna docela nic neplatí, poněvadž jest to názor velmi nebezpečný již proto, poněvadž bychom jednak došli k jisté rozmařilosti, že bychom vydávali bez ohledu na to, ať to stojí co stojí, což by pro naši budoucnost nebylo vhodné, kdybychom se nenaučili spořít a šetřit, ale jednak také proto, že bychom na druhé straně u těch, od kterých

potřebujeme koupiti, nenašli ochoty, aby takové bezcenné papírky přijímali, že bychom ohrozili skutečně velmi vážně své zásobování.

Tedy tento problem převýdaje bankovek jest komplikovaný a stane se ještě komplikovanější při klesání cen. Řekl jsem prve, že cukrovary potřebovaly, když stála řepa 2 K, miliardu na její zakoupení. Stojí-li řepa K 12'—, potřebují 6 miliard. Za normálních poměrů by bývala Rakousko-uherská banka vydala tyto peníze, a kdyby bývala řepa klesla na K 4'—, bylo by potřebí na místo těch 6 miliard pouze 2 miliardy a zmenšil by se oběh.

Za normální doby mohla banka vydávati bankovky jenom tehdy, když pro ně měla tak zv. bankovní krytí, t. j., když měla směnku nebo cenné papíry, u ní zastavené. Banka nemohla jinak vydati ani jedinou bankovku, kterou by neměla do posledního haléře krytou protipohledávkou u některého svého dlužníka. To bylo tak zv. bankovní krytí. Vedle toho bylo krytí, které pozůstávalo v tom, že bankovky musely býti kryty určitou částkou kovu. Ale to jest věci vedlejší. Po mém názoru jest hlavní věci to, že každá bankovka musela býti kryta zástavou cenného papíru a když ta směnka dospěla, byla v bankovkách zaplácena, a tyto bankovky musely býti vzaty z oběhu, oběh se snížil.

Když tedy obchod a průmysl potřeboval peníze, na příklad cukrovary na řpu, vydal směnky, šel a vypůjčil si u rakouské banky peníze, a ta mu za to, mnoho-li ta směnka obnášela, dala bankovky. — Když potřeboval více peněz, dostalo se do oběhu více bankovek, když jich potřeboval méně, dostalo se jich do oběhu také méně.

Jestliže si vypůjčil stát, jak se to stalo v tomto případě, takové miliardy, tu tento dluh a tento oběh bankovek zůstane trvalým, ať to obchod

potřebuje nebo nepotřebuje. — Teď jsou v oběhu 34 miliardy bankovek. — Dokud jest veliká dražota, peněz pro oběh jest potřebí. — Jakmile by však ceny začaly klesati (a to klesání, jak jsem to dovodil, jest možné, poněvadž dražota není zaviněna jenom množstvím bankovek), budeme míti záplavu bankovek, kterou Rakousko-uherská banka stáhnouti nemůže, poněvadž jsou vydány ne na základě, že je potřeba obchod, nýbrž že je potřeba stát, na dlouhou dobu a tu by se mohlo státi, že bychom měli v oběhu bankovek tolik, že bychom pro ně neměli umístění. — Právě při klesání cen byly by spořitelny, záložny a banky penězi tak zásobeny, že by si s nimi rady nevěděly. A důsledkem toho by bylo, že by úroková míra musila klesnout nejdříve na 2%, pak na jedno, potom na nic a konec konců by řekli peněžní ústavy: Vy musíte platit nám, když vám peníze schováme. (Veselost.)

Toto zlacnění veškeré potřeby a následkem toho tato přemíra bankovek, která by zde byla neodstranitelná, měla by za následek, že by lidé řekli: Když je úvěr tak laciný, začneme podnikat. — A pak bychom se mohli dostat do takového stavu, v jakém se ocitlo Rakousko po francouzsko-německé válce roku 1872, která končila t. zv. krachem vídeňským v r. 1873. Jak se k tomu krachu došlo? Francie vyplatila velmi rychle válečnou náhradu 5 miliard, byl to faktický dar, ne vydělané peníze. — Najednou se hodilo do Německa za 5 miliard franků a německé státy zaplatily všechny své dluhy a uvolnily peníze takto uložené, které proudily do bank. Najednou nastal přebytek peněz, překotné podnikání, onen hospodářský rozkvět, jak se tomu tenkrát říkalo. — Přírozený důsledek překotného a skutečně nezdravého podnikání vedl

konečně k podvodnému podnikání, a konec toho byl krach z r. 1873.

V našem přechodném hospodářství, které teď máme, musíme si tohoto nebezpečí býti velmi dobře vědomi. — Vláda se bude muset velmi pečlivě dívat na zakladatelský ruch a bude muset velmi bedlivě uvažovat, je-li emise anebo snaha po zřízení různých společností skutečně potřebná, nebo zda je nezdravá. — To neznamená však, že bychom si nepřáli míti silných akciových společností.

Ze všeho toho, co jsem řekl, jest docela dobře viděti, že otázka, jakým způsobem upravit v budoucnosti měnu, se dotýká skutečně kořene celé budoucnosti státu a budoucí možnosti podnikání občanů.

Ovšem jakým způsobem to bude řešeno a rozřešeno, vám jako ministr financí říci nemohu, a i kdybych to věděl, bych to neřekl (veselost), poněvadž jest přirozeno, že bych tím eventuálně zmařil celou řadu opatření, která v zájmu řádného provedení tohoto úkolu budu muset udělati.

Jestliže, velectěné shromáždění, mnozí z vás přišli do schůze, aby se dověděli, jak to vlastně uděláme, (veselost), bohužel se to nedozvedí. Ale i kdybych vám to chtěl pověděti, tedy bych to za té situace, v jaké dosud jsme, pověděti nemohl, poněvadž naše poměry jsou dosud velmi nehotové. Teprve začínáme míti v rukou hranice, a pokud nemáme hranic, pokud nemůžeme si tam postavit své celní strážníky, pokud nemůžeme dáti hlídati hranice svými finančníky, tedy pokud nemáme okupovány na hoře německé krajiny, pokud nemáme okupováno Slovensko, pak myslím, že těžko můžeme dělat ta první a nutná opatření.

Nemůžeme také experimentovat za tohoto stavu věcí, nemůžeme dělati onen nutný pokus, abychom se dověděli dříve, jaká jest vlastně relace mezi korunou a jinými dobrými penězi, poněvadž 1. tyto dobré peníze by mohl každý převzít a za 2. bych musel oběh nasytiti přímo báječně. Uvažte, že by se na příklad celá věc provedla následujícím způsobem:

Že bych sem přivezl za pět set milionů franků docela hezkých, nových franků, a ty franky bych pustil do oběhu. Chci na to vsadit co chcete, že franky budou obíhat jenom týden, (veselost), poněvadž první věci, co se s nimi stane, jest, že si je lidé schovají do punčoch, truhel a t. d. (veselost) a já bych se vydával tomu nebezpečí, že oběžných prostředků budeme mít málo. Stěžovali jsme si, že jich budeme mít mnoho, ale kdyby se to udělalo, budeme jich mít málo. Zmizí mě to najednou a stane se, že lidé to budou kupovati a platiti dle ceny zvláštní oblíby a že to pak budou prodávati dále. Proto jest věcí vysvětlitelnou, že první půjčka Svobody se dělala v korunách. Kdyby se dělala ve francích, tak bychom, to se rozumí, snad tu relaci nemohli stanoviti, ani ten kurs v korunách. — Snad bychom dostali těch korun dosti, když by bylo slíbeno, že to bude vyplaceno ve francích, ale tuto relaci jsme v té době neznali. Těmito prostředky si ji těžko můžeme zjednat.

Ovšem jisté pravidlo a dobré jisté vodítko pro zjištění poměru mezi korunou a dobrou měnou by mohly býti zahraniční kursy. Jenom že vidím, že kursy jdou dolů (hlas: společně) stále, že koruna klesá, ale jenom že na tom nemusíme býti vinní my. (Hlas: Tak jest.) Tím kursem, který se znamená v Curychu, není nic dokázáno, protože u nás máme korunu nejen my, nýbrž mají ji v Německém Rakousku,

má ji Polsko, Jihoslované, Ukrajina, a mají ji Maďaři atd. Nemám možnosti regulovat kurs koruny, poněvadž nemám vlivu na hospodářskou politiku těchto ostatních států.

Jsem sice přesvědčen o tom, že ta česká koruna už teď má o něco lepší kurs (hlasy: Tak jest!), který nemůže dojíti výrazu jinak než v cenách. Je to vidět v tom, jakým způsobem jest v obchodech s cizinou hodnoceno to, co my platíme za zboží, a co musí platiti ostatní státy. V tom je jistá důvěra, že my tak příliš majitele korun nezklameme. Ale zachytiti tento kurs jest neobyčejně těžké. Mimo to za hranicemi kursy jsou nám neznámé a to proto, poněvadž kurs devis v Curychu má svůj význam, když jest tržba svobodna, to jest když se kurs skutečně tvoří na základě vývozu a dovozu, a je-li vývoz a platební bilance pasivní nebo aktivní. Ale zde, kde musíme všechen dovoz a vývoz regulovat a kde prostě nedovolíme nikomu, aby něco dovezl, když nemáme protihodnotu ve vývozu, jakmile kontrolujeme celý vývoz a dovoz, tu kurs vlastně neznamená nic jiného, nežli politické odhadování budoucnosti všech těch států, které tady jsou. (Hlasy: Tak jest!)

Bylo by proto velmi záhodno, kdybychom my sami mohli dostati místo koruny nějaké prozatímní dobré platidlo (Výborně!), abychom byli zbaveni této koruny, ale to je věc neobyčejně těžká a zodpovědná, proto, poněvadž přece jen svým občanům bych sliboval, že to, co jim dám, jim také plně vyplatím v relaci, kterou jim ještě dnes nemohu určit, to je ten cirkulus, ve kterém se zde pohybujeme.

Jestliže se u nás velmi mnoho spoléhá na to, že dostaneme potraviny, že dostaneme mnoho

věcí od čtyřdohody, tu přece jest jen mojí povinností, abych do toho vína nalil trochu vody, abychom se příliš neopájeli velikými nadějemi.

Mnozí si snad myslí, že čtyřdohoda nám dá zboží zadarmo. Já zase myslím, že nám ho prodá, a že budeme rádi, když nám ho prodá. A tu každý z nás přirozeně pocítí, co to znamená znehodnocená koruna. Řeknu to na jednom příkladu.

V r. 1911 stál v Praze 1 kg argentýnského masa 2 K. Nyní platíme maso, pokud se dostane, neb je ho málo, 1 kg 7 K. Když se sem dostane argentýnské maso, bude státi při nejmenším 1 kg asi 3 fr. Když to přepočteme na kurs franku, který jsme koupili v Curychu, stál by 1 kg takového masa přes 10 K. Tedy okamžitě při celém tomto dovozu nám počne hrát roli neobyčejně nízký kurs měny z a hranicemi. Neříkám, že těchto 7 K, co se platí za 1 kg hovězího masa, jest cena, která by nebyla umělá. Ta jest i u nás umělá, poněvadž se na kilo živé váhy připlácí 1 K. Důsledkem toho jest, že by měl státi 1 kg 9 K 20 h, kdyby to stát tímto způsobem nenahražoval. Ale chci říci toliko, že nám mezinárodní kurs, který máme, až maso odamtud dostaneme, může proti dnešnímu stavu přinést zdražení. Tedy při našem přechodném hospodářství jest velmi důležité, abychom tento mezinárodní kurs zdvihli, abychom ho zlepšili. Ovšem to, že jsme chtěli snížit cenu nejdůležitějších potravin, že jsme zakázali vývoz a na tomto zákazu po jistou dobu trvali, nemohlo být na prospěch povznesení kursu koruny v cizině. Kdybychom byli mohli do Švýcarska prodávat, měli jsme tam hodně frankových devis a v důsledku toho by šel kurs naší koruny nahoru.

Tedy všechna tato opatření o zákazu vývozu mohou býti jenom přechodná a jsou pro delší dobu neudržitelná.

Máme ovšem jeden a r t í k l v ý v o z n í, velmi hledaný: jest to c u k r. Podaří-li se nám skutečně odstraniti to, co nám provedla v poslední chvíli rakouská vláda, že totiž v létě nedodávala cukrovarům vůbec žádného uhlí a vozila ho všechno do Vídně, odbude-li se řádným způsobem kampaň, tu bychom mohli vývozem cukru zlepšiti svou valutu v cizině. Důsledkem toho mohli bychom za cukr koupiti to, co bychom v cizině potřebovali.

Jest přirozeno, že nemůžeme a nesmíme setrvatí dlouho v téhle situaci. To by znamenalo konec veškeré zaměstnanosti, to by znamenalo, že by příplatky, resp. příspěvky na nezaměstnané dosáhly velikých sum. Naše přechodné hospodářství se musí snažiti o to, abychom sem co nejdříve dostali s u r o v i n y, říkáme výslovně suroviny, abychom mohli zaměstnávatí. Nám nesmí jíti o to, abychom dostali hotové zboží; hotové zboží znamená zaměstnávatí obchod, kdežto s u r o v i n y z n a m e n a j í z a m ě s t n á v a t í d ě l n i c t v o, dodati mu práci a v důsledku toho dáti do churavějícího těla skutečně novou krev. A to ovšem musí být naší první snahou. Jakým způsobem se to provede, zdali tím, že si prostě v cizině nám přátelsky nakloněné vypůjčíme, že tam uděláme valutní půjčku, že si vypůjčíme čtvrt nebo půl miliardy franků a že pomocí těchto franků budeme platiti všechno zboží a zde ho budeme prodávat, anebo zdali to uděláme tak, že vyvezeme velké kvantum cukru a při tom budeme doma cukrem šetřiti, abychom ho mohli co možná nejvíce vyvézt, to jsou cesty, které mohou jíti vedle sebe anebo můžeme jíti jen po jedné z nich. Naše milé obyvatelstvo, má-li svůj stát rádo, musí se uskrovniti v celé řadě potřeb.

Jest úplně falešná politika, která by vám chtěla slibovat, že vám dá cukru, co budete chtítí. Mně sice jako ministru financí by to bylo



konec konců jedno, poněvadž když cukr tady pánové a dámy snědí, zaplatí si při tom cukerní daň (Veselost.), kdežto když ho vyvezu, cukerní daň se při vývozu neplatí a já na tom vydělám nějakou diferencí. Ale pro národní hospodářství a pro celou naši budoucnost znamená právě letošní kampaň cukerní jednu z nejdůležitějších věcí. — My nemůžeme rozmnožiti domácí konsum. Musíme to ještě jednu kampaň vydržeti (výborně!), abychom si tímto způsobem co možná nejvíce rozmnožili ten cukr, který potřebujeme vyvéztí ven a dostati za něj v cizině měnu, za kterou bychom mohli přivéztí bavlnu, vlnu, měď a zkrátka všechny ty věci, které potřebujeme pro zaměstnání svého průmyslu. (Výborně! Potlesk.)

Budete-li mít málo sirek, nenaříkejte. Proč? Ty sirky byly naším vývozním předmětem a jestliže vás budeme ještě dále nutit, aby se od sirky začínalo spořit, neděláme to proto, že bychom vám nepřáli tu rozkoš rozškrtnout si zápalek, kolik chcete, (veselost), to ne, ale potřebujeme těch sirek, abychom je vyvezli a prodali je do Bulharska tamnímu sirkovému monopolu. — Dostaneme odtamtud, řeknu třeba tabák, který tady dáme do tabákové režije a na něm vyděláme. Nebo můžeme vyvážeti sirky do Indie, kam jsme jich před válkou velmi mnoho vyváželi, dostaneme za ně kůže, rýži, bavlnu a podobně.

V našem přechodném hospodářství musíme své obecenstvo zvyknouti na to, že ještě to eledo rádo nenastalo, že teprve musíme válečné doby povlovně odstraňovat. — Musíme hledět k tomu, abychom skutečně sesilovali hospodářství a zahojili ty těžké rány, které jsme utrpěli nejen sami, ale které utrpěla celá Evropa.

My jsme zde jenom součástíkou celého toho neštěstí, které dolehlo na Evropu. — Řešení

všech těchto věcí u nás jest velmi těžké a sice proto, poněvadž právě naše postavení v celé válce bylo dvojaké.

Byli jsme poraženi jako příslušníci Rakouského státu, vyhráli jsme jako Češi. — Tato dvojakost celého našeho postavení se přirozeně jeví také na našich hospodářských poměrech. Dosud jsem nemluvil, pokud se týče přechodného hospodářství o jednom oboru, který jest mně vlastně nejbližší: Nemluvil jsem o daních.

Ačkoliv daně patří do velmi důležitého oboru našeho přechodného hospodářství, také zde dostali jsme dědictví Rakouska, které jest přímo strašné. Pořádný stát, jako Anglie by řekl: Jedna třetina válečných půjček se musí zaplatit daněmi, druhá třetina se zaplatí výpůjčkami a třetí část válečných nákladů musí býti zaplácena přechodnými výpůjčkami, které se přesunou na dobu nejbližších let po válce. Tento program Anglie dodržela. — Ovšem u nás jsme celou válku vedli na dluh, ale nejen na dluh, při tom jsme si zničili všechny daně, jaké jsme kdy měli, v pravém slova smyslu jsme je zničili. Když bylo potřebí vyměřovat daně, vzalo si místodržitelství úředníky od berní správy a poslalo je dělat revisi ve mlýnech. Dalo jim diety, proč by tam tedy nešli?, ale daně se nepředpisovaly. — Když bylo potřebí rekvírovat, vzali se berní úředníci k těmto rekvizicím, a daně se nevybíraly. Tyto věci stály ovšem ohromné peníze, poněvadž je to velmi drahé, když se daň nevybírá, obzvláště daň z válečných zisků, která jest daň komplikovanou. To všechno zůstalo stát, nevybíralo se a nepředpisovalo se a mělo to tu jedinou výhodu pro sebe, že to vzalo rychle konec.

A bylo by radostné pro nás, kdyby všichni ti, kteří dříve říkali, že falešně přiznávali proto,

poněvadž Rakousko byl bídný stát, kterému nechtěli více dáti, tak řekli: České republice musíme všechno za ta tři leta přiznat, co jsme za mlčeli. Nic se jim nemůže stát, trestně stíháni býti nemohou, poněvadž když to přiznají, jsou dle zákona úplně beztrestni. Kdo z váženého shromáždění by měl po této stránce nějaký hříšek na svědomí, může jíti a bez jakékoliv obavy říci, hřešil jsem v těch a těch směvech, dostane pak určité rozhršení a platební rozkaz. (Veselost.) Doufám, že pak platební rozkaz rád zaplatí, poněvadž ho platí na posílení a pro budoucnost naší české republiky, (Výborně!), neboť když nebudeme tímto způsobem podpořeni, když ani celá činnost našich berních správ nebude poplatnictvem samým ulehčena, tedy nám uteče velini mnoho různých daní, dosud nepředepsaných, poněvadž prostě všechno zmocí jest v mnohých případech nad lidskou sflu. Utekou nám všichni ti, pro něž válka byla dobrou konjunkturou a kteří daňově mají býti pro nás. Je jisto, že jest potřebí, aby ti, kteří ve válce zbohatli, přispěli k tomu vybudování naší republiky v první řadě. (Výborně!) Jest to tím více potřebí, poněvadž tato pasivní resistance bohatých lidí (Výborně! Potlesk) doma podporuje jenom jedno: bolševismus ve vrstvách dělnických. (Výborně! Potlesk.)

Neboť je jisto, kdyby všichni ti, kteří si přejí klidný vývoj republiky, kteří si přejí sociální reformy, ne však sociální revoluci, mohli říci: podívejte se na naše zámožné vrstvy, jak ty konají svou povinnost vůči státu, vůči celé veřejnosti, jak ty samy přicházejí a s nadšením se přihlašují ku svým povinnostem vůči státu, (Výborně!), pak velectěně shromáždění, berou se

největší námitky všem těm, kteří dnes bouří proti kapitalismu a bůhví čemu. (Výborně! Po-  
tlesk.)

Všichni musíme si být vědomi toho, že za tohoto nehotového stavu jest nemožno dělati nějaké velké finanční reformy, poněvadž by nám finanční reformy zůstaly na papíře. Státní tajemník pro finance pan Steinwender v německo-rakouském státě nadělal báječných plánů na různé daně. Ale když přišlo ku provedení, resp. předpisování těchto daní, pak viděl, že to nejde. Chtěl zavést daň z majetku, která měla být velmi ostrá, a co toho bylo následkem, že se všechny movité kapitály stěhovaly ze země. Nezbylo mu nic jiného, nežli na vídeňských nádražích začít chytati lidi, prohlížeti je, kolik s sebou vezou. Nějakou velkou reformu, zavedení daně z majetku, nelze provést jinak a dříve, nežli budeme mít pevné hranice, abychom zachytili onu část majetku, která se nejspíše nechá schovat, totiž část majetku movitého. Bez zachycení této části majetku by ta daň byla velmi málo platna, poněvadž uvrhne zase břímě na majetek nemovitý a vynese nesmírně málo. V některých případech bylo by to nespravedlivé zatížení majetku domovního nějakou takovou daní, poněvadž, jak víme, předpis, že se nesměly zvýšiti činže a při tom veškerý náklad na udržení domu stoupl desateronásobně, při některých věcech až padesáteronásobně, vzal majitelům domů ten důchod a oni tu daň museli vlastně zaplatit ze svého majetku.

Jedno jest jisto, že naše obyvatelstvo bude museti přispět na vybudování budoucnosti našeho státu hned v počátcích. Řekl bych to takto: jestliže někdo, jako Rakousko, ocítne se na pokraji krídy, tak má jako každý obchodník volbu dvojitou, buďto bude hleděti to zatajit a vytloukat klín klímem, anebo si řekne: já se vy-

rovnám, já to udělám takovým způsobem, abych potom po celou dobu dalšího podnikání byl skutečně ku placení schopným. Ze života víme, že všichni ti, kteří stojíce na pokraji krídy pořád to tajili a klín vytloukali klímem, zapadali do záhuby ještě hloub, ale svůj obchod a svoji živnost skutečně nepovznegli. Kdo se odvážil říci: mně se stalo neštěstí, prosím, vyrovnejte se se mnou, a postavil se na pořádný finanční základ, ten skutečně potom mohl prosperovat.

A všechno obyvatelstvo, když přidaním majetku část věnuje na odstranění těchto škod, bude mít jednu jistotu, že svůj základ, totiž stát, jakožto organizaci pro své podnikání posílilo tak, že v průběhu nejkratší doby bude moci zase docílit úspor, zase nového svého hospodářského povznesení. (Výborně!) A to tím spíše můžeme říci u nás, poněvadž hospodářský základ našeho státu, nezničíme-li jej sami (Hlas: Tak jest!), nebudeme-li zbytečně vyhazovati peníze pod jakýmikoliv hesly, pak není pochybnosti, že budeme mít velkou hospodářskou budoucnost. Pak budeme státem, který bude silně průmyslovým. Budeme mít ve střední Evropě stát, který bude mít velké odbytiště. Představujeme si, že se dohodneme o celní unii a na úzkém svazku s Jihoslovaný. (Výborně!) My budeme dnes skutečně hledáni, abychom se dostali do přímého spojení a skutečného sousedství s Rumuny. Majíce dunajskou cestu na straně jedné a druhou cestu přes Rumunsko k Černému moři na straně druhé, mohli bychom být státem, který by obchodně ovládal celý Balkán a obchod do Levanty, na kterém přece Rakousko přes to, že si nedovedlo politicky vážit těchto výhod, které mělo až do poslední doby, ještě vlastně stále vydělávalo. Naše bu-

doucnost by mohla býti velkou, poněvadž území našeho státu tvoří základnu, přirozenou pro obyvatelstvo pilné, jehož spořivost, otužilost v zápasech, které jsme prodělali po tolik let a jimiž proti Rakousku vlastní silou jsme se uplatnili. Na tomto podkladě mohli bychom vybudovati velký, všechny své občany živící stát. To však jen tehda, jestliže překonáme šťastně a moudře tuto periodu přechodnou, která bude těžší hospodářsky, nežli byla perioda válečná, těžší proto, poněvadž ve válce prostě stát, jako velký zákazník, sebral kde co, nasycoval a šatil. My však musíme s takovým systémem povlovně přestatí, musíme lid zase vrateti k tomu, nač byl tolik pyšný, a co naše přísloví dobře povídá: že bez práce nikdo nejídá koláče. (Výborně!)

My všichni tuto úžasnou demoralisaci, ke které vedla válka, musíme překonati, musíme bojovati proti všem, kteří myslí, že jest možné, aby dvě třetiny lidí bylo živo na státní útraty (Výborně!), musíme učiti, že každý člověk musí pracovati, a tím spíše že musí každý člověk pracovati, poněvadž tato válka tolik pracovních sil zničila (Výborně!), že sice můžeme si dáti jako základ osmíhodinnou dobu pracovní, ale že každý z nás musí býti dobrovolně ochoten pracovati třeba 16 hodin. (Výborně! Potlesk.)

Všechny válkou zničené statky, jichž ohromné množství teprve se nám ukáže, musíme vyrobiti svou prací, musíme je nahraditi statky novými a musíme zvětšiti toto zmenšené národní jmění. Jinak nebudeme schopni konkurence proti těm, kteří své národní jmění rozmnožiti dovedli a dovedou. Přes to přese všechno nikdy nesmíme zapomínat, že nejsme na světě sami, že sice můžeme míti přátele, ale že

je můžeme mít jenom potud, pokud ti přátelé vidí, že od nich nic nechceme, že se dovedeme uživit sami. (Výborně! Potlesk.)

Největší posilou v našem zápase za samostatnost pro naše legionáře bylo to, že nikdy od nikoho na celém světě nechtěli krejcaru, že si všechno zaplatili sami, že nikdo jim nemohl říci, že jsou žoldněři (Výborně! Potlesk), že jsou zjednáni. (Výborně! Výborně! Potlesk.) Tak my musíme svou prací a odříkáním dostat se k tomu, aby o nás žádný nemohl říci, že také hospodářsky stojíme v cizích službách. (Výborně!) My chceme být svoji, chceme mít spojence pro obranu, eventuelně pro výboj, chceme mít obchodní přátele, ale nechceme mít obchodní kurátory. (Výborně!) A to všechno záleží na nás a v první řadě na nás. Jsem přesvědčen, že dovedeme-li k tomu dojít, že rány zasazené válkou zahojíme velmi brzy, a že jako v této válce ukázal český národ a hlavně jeho synové, kteří bojovali za hranicemi, že dovedeme za myšlenku zápasit a umírat, tak že také ve svém státě ukážeme, že dovedeme na jeho pevném vybudování pracovat a pracovat. (Výborně! Výborně! Potlesk.)

35

Státní knihovna  
v Praze  
Pověstenských věd